

פרשת ויגש

נושא השבוע: יהודי בארץ זרה

נושא השבוע

ירידתו של יעקב ובניו **למצרים**, שהובילה לארבע מאות שנות עבדות שם, נתפסת במסורת כ"גלות" אף-על-פי שעדיין לא היה ישראל לעם. במקרא מוצגת הגלות **כעונש** לעם ישראל. אך הגליה של קבוצות אוכלוסייה הייתה שיטת כיבוש מקובלת במזרח הקדמון. **הגלות הראשונה** של עם ישראל, הייתה גלות עשרת השבטים בידי מלך אשור, הגולים נטמעו בעמים שאליהם הוגלו ועקבותיהם נעלמו. **הגלות השנייה** התבצעה בידי נבוכדנצר מלך בבל, אך הם לא נטמעו במקום גלותם. וקבוצה גדולה מהם **שבה ליהודה** עם הצהרת כורש בתקופה הפרסית. מאז, הפכה הגולה להיות **מרכז הקיום היהודי**. יהודים בגולה המשיכו **להתגעגע לארץ** ישראל ולקוות לשוב לציון ויחד עם זאת קיימו חיים מלאים ועשירים מבחינה **רוחנית וכלכלית** וזאת לצד תקופות של סבל. שואת יהודי אירופה החישה את חשיבות מימוש השאיפות הלאומיות **ומדינת ישראל** הוקמה. כיום מתקיימת ברחבי העולם תפוצה יהודית גדולה. רבים מן היהודים בתפוצות מתבוללים אך רבים אחרים חוזרים למקורותיהם ומפתחים יהדות **מחודשת ורעננה**. אחד מאתגרי הדור הוא פיתוח וטיפוח **יחסי הגומלין** שבין יהודי התפוצות והעם היושב בציון.

מה בפרשה

- **נאום יהודה** – יהודה התחנן לפני יוסף וביקש ממנו שלא יגרום למות אביו בעכבו את בנימין. כששמע יוסף את דברי אחיו לא יכול היה יותר להתאפק, פרץ בבכי והתוודע אליהם. הוא עודד אותם לשוב לכנען להביא את אביהם כדי להינצל מהרעב ושלח מתנות להם ולאביו.
- **יעקב יורד למצרים** – האחים שבו אל אביהם, ויעקב, בשמעו כי יוסף חי, הסכים לרדת מצרימה. הם ירדו למצרים ונאחזו בארץ גושן, ארץ מקנה.
- **יוסף קונה את אדמות מצרים** – יוסף אסף את כל הכסף שהביאו אליו תמורת המזון, והכניסו לאוצר המלכות. לאחר כמה שנות רעב תם הכסף והוא קנה את אדמות כל הארץ פרט לאדמות הכוהנים.

פרשת

פירושו של **חזקוני** מבוסס על ההנחה שיעקב **ידע** על הגלות הארוכה שעתידה משפחתו לגלות. עובדה זו היתה ידועה כבר לאברהם מאז "**ברית בין הבתרים**" (בראשית ט"ו 13): "**וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע כִּי גַר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה**". גם יצחק ידע על הגלות העתידה. והוא, לפי פרשנים אחדים, שש לקיים את המצווה ומיהר לרדת מהארץ בימי הרעב. רק הציווי האלוהי "**אל תרד מצרימה**" מנע ממנו. **רש"י** מפרש: "**אל תירא מרדה מצרימה** - לפי שהיה **מיצר** על שנוקק לצאת לחוצה לארץ", ויש להבין מכך אולי שאין מדובר בעידוד אלוהי בשל הפחד של יעקב, אלא בשל צערו.

נקודה למחשבה:

- ניתן להגדיר כי אחד מהפירושים מציג הסתכלות **אישית** יותר של יצחק, ואילו השני מציג הסתכלות **כללית** ו**לאומית** יותר, נסו לחבר בין הפירוש להתסכלות, האם שמעתם על דמויות בהיסטוריה שבחירותיהם האישיות היו מבוססות על הסתכלות לאומית?

מ ד ר ש

במדרש מתוארות **דרכי ההישרדות** של עם ישראל כעם במצרים. אך כל מה שמסופר על הגלות הזו – רלוונטי גם לגלויות מאוחרות יותר, עד המאה שעברה. במדרש מפורטים הכללים הבסיסיים שהנחו את היהודים בשמירה על ייחודם בגויים:

א. ערבות הדדית, **תחושת שייכות אל העם** – הבאה לידי ביטוי בחיזוק התחושה הלאומית במקום לנסות לטשטש ולהתערות בעמים שסביב.

ב. שמירה על **הלשון העברית** (שהפכה לעתים לפיתוח לשון יהודית אחרת כמו יידיש ולדינו), ואי למידת הלשון המקומית – אף אלו סממן של היבדלות והימנעות מהיטמעות בסביבה.

ג. קיום **ברית מילה** – אינה מופיעה במדרש שבספר אך מופיעה במדרש המקורי. כדאי לשים לב כי ה"ברית" המופיעה במדרש שבספר, אין משמעותה "ברית מילה", אלא הכוונה היא לברית שכרת **אלוהים עם האבות** שהם ישמרו על מצוותיו והוא ישמור על קיום העם ויוריש להם את ארץ ישראל.

חשוב לסכם כי ההידבקות **במסורת**, היא למעשה זו ששמרה על עצם קיום העם היהודי ועל העובדה שבני העם היהודי לא נטמעו בעמים השונים כפי שקרה לאומות אחרות.

נושאים לדיון:

- לאור ההתבוללות הגוברת כיום, חשוב לדון בנושא **השונות**: מדוע חשוב לשמור על זהות יהודית? מדוע זה קשה יותר בחו"ל? האם הפרדה פירושה גזענות? באילו **סממנים** מתבלט אדם יהודי בין שאינם יהודים, מלבד מהשפה? (סימנים דתיים כמו ציצית וכיפה, וסימנים גופניים כמו צבע ותווי פנים)
- בהקשר זה ניתן להזכיר תקופות בהן היה צורך **בהסתרת הסממנים** כמו בזמן האנוסים בספרד ובשואה באירופה.

ה ש ו ר

השיר הנבחר "**שלום לך ארץ נהדרת**" מציג אדם המבקר **בארצות שונות**, ורואה את יופיו, אך בסופו של דבר נופי הארץ השונים הם **הנטועים** בליבו ומלווים אותו והם גם אלו המקדמים אותו בברכה בשובו לארץ.

ניתן לעבור עם הילדים על השיר ולבחון את "רשימת **התמונות**" שזוכר המשורר, מעניין גם להבחין בין שני סוגי תמונות שונים: תמונות נוף **ראליסטיות** קלאסיות כמו - "צריחי המגדלים בירושלים" או "מימיה הכחולים של הכנרת", לעומת תמונות **אישיות** וטעונות כמו – "את סבתי ואת סבי" או "את החלה ואת נרות שבת". מעניין לשוחח עם התלמידים על ההבדל בין התמונות השונות, ומי מהשניים יוצר עבורנו את **הקשר לארץ ולמולדת**.